

noget urigtigt, der kan paapeges, end ikke en Tendens er der. Det er en hæderlig og klog Mand, der har set det, der ikke kan nægtes, at England har tabt sit industrielle Overherredømme, ja det Monopol, som Kulletts Nærhed og Forspringet gav det, og som nu spørger sig selv: hvor bærer det hen? Han har maaske Uret i at lægge hele Skylden for Englands vanskelige Stilling i de andre Staters Industripolitik. Der er andre mere virkende Aarsager, men den Aarsag, hvorpaa han lægger Vægten, er visselig tilstede.

Laurits V. Birck.

Kapitelstakster i ældre og nyere Tid. Udgivet af STATENS STATISTISKE BUREAU. (Statistiske Meddelelser, Fjerde Række, 15. Bind, 1. Hæfte). København 1904.

Helt udenfor Rammen af Statistisk Bureaus øvrige Arbejder falder dette Hæfte om Kapitelstakster paa Grund af dets historiske Karakter, og ikke mindst af denne Aarsag er der Anledning til at gøre det til Genstand for en nærmere Omtale her.

Kapitelstakster for ældre Tider er et af de meget faa historiske Emner, som kunne underkastes en nøjagtig statistisk Behandling, og da de tilmed have stor Interesse for Historien, er det kun naturligt at finde saadanne Bearbejdelser foretagne allerede for over 100 Aar siden; jeg behøver blot at nævne Udgaver af Holck (1776) og v. Westen (1783). Men disse forskellige Bearbejdelser, som i lange Tider opfattedes som virkelig gode, forældedes efterhaanden og gjordes dernæst ubrugelige ved den Kritik, Prof. Scharling underkastede dem i 1869 i sin Bog »Pengenes synkende Værdi« (p. 234 ff.); til Gengæld samlede og bearbejdede Prof. Scharling da Kapitelstaksterne for Sjællands Stift tilbage til Aar 1600. Dette Samlerarbejde er det nu, Statistisk Bureau har fortsat ved Udgivelsen af nærværende Hæfte, hvori Kapitelstaksterne for alle Landets Dele ere

noget urigtigt, der kan paapeges, end ikke en Tendens er der. Det er en hæderlig og klog Mand, der har set det, der ikke kan nægtes, at England har tabt sit industrielle Overherredømme, ja det Monopol, som Kulletts Nærhed og Forspringet gav det, og som nu spørger sig selv: hvor bærer det hen? Han har maaske Uret i at lægge hele Skylden for Englands vanskelige Stilling i de andre Staters Industripolitik. Der er andre mere virkende Aarsager, men den Aarsag, hvorpaa han lægger Vægten, er visselig tilstede.

Laurits V. Birck.

Kapitelstakster i ældre og nyere Tid. Udgivet af STATENS STATISTISKE BUREAU. (Statistiske Meddelelser, Fjerde Række, 15. Bind, 1. Hæfte). København 1904.

Helt udenfor Rammen af Statistisk Bureaus øvrige Arbejder falder dette Hæfte om Kapitelstakster paa Grund af dets historiske Karakter, og ikke mindst af denne Aarsag er der Anledning til at gøre det til Genstand for en nærmere Omtale her.

Kapitelstakster for ældre Tider er et af de meget faa historiske Emner, som kunne underkastes en nøjagtig statistisk Behandling, og da de tilmed have stor Interesse for Historien, er det kun naturligt at finde saadanne Bearbejdelser foretagne allerede for over 100 Aar siden; jeg behøver blot at nævne Udgaver af Holck (1776) og v. Westen (1783). Men disse forskellige Bearbejdelser, som i lange Tider opfattedes som virkelig gode, forældedes efterhaanden og gjordes dernæst ubrugelige ved den Kritik, Prof. Scharling underkastede dem i 1869 i sin Bog »Pengenes synkende Værdi« (p. 234 ff.); til Gengæld samlede og bearbejdede Prof. Scharling da Kapitelstaksterne for Sjællands Stift tilbage til Aar 1600. Dette Samlerarbejde er det nu, Statistisk Bureau har fortsat ved Udgivelsen af nærværende Hæfte, hvori Kapitelstaksterne for alle Landets Dele ere

samlede og bearbejdede saa langt tilbage, man har kunnet komme, et stort og sikkert meget brydsomt Arbejde.

Hæftet falder i en Tabel- og en Tekst-Afdeling. Tabelafdelingen indeholder igen to Tabeller, en med de originale Kapitelstakster og en med disse omsat i Nutidens Maal og Mønt. For Omsætningsmetoden gøres nærmere Rede i Tekstafdelingen, og det ses heraf, at man ved Reduktionen af Mønterne har fulgt den Mønt-tabel, som findes i Danm. Stat. III, saa at altsaa Kapitelstaksterne i Hæftets anden Tabel fremtræde omsat i Kroner og Øre, hvad der altsaa vil sige, at man har omsat de originale Takster fra Tiden før 1874 til et vist Kvantum Sølv, og derefter omsat dette til Guld efter Forholdet 1 : 15,67. Da nu dette Forhold ikke har været gældende i tidligere Aarhundreder, blive de omsatte Kapitelstakster i anden Tabel før 1874 ikke virkelige, men beregnede; de efter dette Aar opførte Kapitelstakster ere derimod de virkelig noterede. Forskellen mellem de beregnede og de virkelige Priser bliver naturligvis mindre, jo nærmere Værdiforholdet mellem Guld og Sølv har ligget 1 : 15,67; størst er Afvigelsen for Tidsrummet 1601—20, da Værdiforholdet var 1 : 14,00.

Der fremkommer saaledes en Mangei paa Ensartethed i denne Tabel, som sikkert vil blive den hyppigst anvendte, men det vilde vistnok ogsaa have været meget vanskeligt at undgaa dette. Idet det nemlig forudsættes som givet, at Kapitelstaksterne maatte omsættes til Kroner og Øre, som Følge af de praktiske Hensyn, en Institution som Statistisk Bureau nødvendigvis maa tage, vilde man intet andet Middel have til at faa de virkelige Priser frem fra Tiden før 1874 end at omregne Sølv til Guld efter enhver Tids Værdiforhold mellem de to Metaller. Denne Metode, som Bureauet ogsaa har haft sin Opmærksomhed henvendt paa (se p. 113), vilde formentlig teoretisk have sine Fortrin, men dens praktiske Gennemførelse forudsætter et Arbejde, som vilde være ganske umuligt paa Grund af

de meget faa Oplysninger, man har herom fra Danmark for ældre Tider.

Af de mange interessante Oplysninger, Hæftet indeholder, skal her nævnes nogle enkelte.

Det synes, som om man selv langt tilbage i Tiden har sat Kapitelstaksten ved Nytaarstid, saa at altsaa disse ældre Kapitelstakster kunne betragtes som Udtryk for en Efteraarspris, idet Underretning om Priserne jo maatte indhentes noget før selve Takstens Fastsættelse. I selve Takstens Dannelse paa Grundlag af Indberetningerne synes der derimod at være sket Forandringer i Tidens Løb. Men selv med denne Mangel give Kapitelstaksterne sikkert de bedste Oplysninger, vi have eller kunne vente at faa om Kornpriserne i ældre Tider; de give Nationaløkonomerne et godt Materiale til Bedømmelsen af Prisbevægelsen paa vigtige danske Landbrugsprodukter, og de give Historikeren et Hjælpemiddel til dansk Landbrugs Historie og Oplysning om dets vekslende Kaar i 300 Aar.

Uden at skulle komme ind paa Prisbevægelsen, saaledes som den viser sig i Kapitelstaksterne, skal her blot nævnes, at de laveste Priser i samtlige 300 Aar falde i Tiden 1721—40, naar man regner med Gennemsnit af 20 Aar; i en særlig Tabel ere Priserne for disse 20 Aar sat lig 100 og for den øvrige Del af Perioden i Forhold hertil. Det ses da, at Tidsrummet 1861—80 fremtræder med de højeste Priser for Korn, 3 å 4 Gange saa høje som 1721—40. Særlig illustrerende for den meget forskellige Rolle, Smør og Flæsk nu, i Modsætning til tidligere Tider, indtage i Landbrugets Økonomi, er det, at medens Kapitelstaksten paa disse Varer nu til Dags staar i nøje Forbindelse med Markedsprisen, saa at den stiger og falder med denne, havde den i ældre Tid en Tilbøjelighed til at rette sig efter Sædvanen.

Endnu mange Momenter vilde kunne fremdrages af Hæftet til Belysning af forskellige Spørgsmaal, som Forholdet i Pris mellem de forskellige Kornsorter o. s. v.

Hæftet er ledsaget af flere oplysende grafiske Fremstillinger.

Axel Nielsen.

J. P. Trap: Kongeriget Danmark. Tredje omarbejdede Udgave. Under Medvirkning af V. FALBE HANSEN og H. WESTERGAARD, udarbejdet af H. WEITEMEYER. — 1ste Binds 1ste Afsnit: Indledende Beskrivelse af Danmark. Redigeret af MICHAEL KOEFOED og H. WEITEMEYER. København 1904. G. E. C. Gad.

Det er et lidet taknemmeligt Hverv at være statistisk Forfatter. De færreste Læsere ane, hvilket betydeligt Arbejde der kan ligge bagved nogle faa, hurtigt læste Linjer, og hvilke omfattende Undersøgelser der ofte behøves for at kunne give en forholdsvis kort Fremstilling af Udviklingen i et vist Tidsrum. Og det saaledes ydede Arbejde har som oftest kun en kort Levetid; man forlanger af et statistisk Værk, at det skal give en Fremstilling af det givne Øjeblikks Forhold, og efter faa Aars Forløb er et statistisk Værk, der har kostet mange Aars Arbejde, allerede forældet.

Disse Betragtninger paatrænge sig uvilkaarligt en forstaaende Læser overfor den nye, tredje, Udgave af Traps Danmark. Thi skønt det kun er omtrent 25 Aar, siden den anden, stærkt omarbejdede og meget udvidede, Udgave af dette fortjenstfulde Værk udkom, har det nu atter været nødvendigt at undergive det en omfattende Revision, og der er vist næppe mange Linjer, som ere gaaede uforandrede over fra den forrige til den nuværende Udgaves nu afsluttede 2den—5te Del, der indeholde den statistisk-topografiske Beskrivelse af samtlige Landets Sogne. Man behøver kun at sammenligne de to Udgaver for nogle faa Sognes Vedkommende for at skønne, at det er et meget betydeligt og dygtigt udført Arbejde, som Værkets egentlige Bearbejder, Cand. mag. Weitemeyer, her har udført. Og dog synes Udviklingen i saa smaa Dele af